

DEN KVALITATIVE SPROGSKEMETODE – MELLEM IDEOLOGI OG PRAKSIS

MARIE MAEGAARD

I artiklen diskuteres en videreudvikling af den klassiske sprogskememåde benyttet inden for sprogholdningsforskningen. Artiklen rummer eksempler på to meget forskelligartede undersøgelser som har benyttet metoden – én med fokus på sprogforandring i århusiansk, én med fokus på sprogbrug som social praksis blandt københavnske unge – og der argumenteres for det frugtbare i at benytte denne type metode i udforskningen af sammenhænge mellem sprogbrug og social betydning.

1 Indledning

Da jeg fra slutningen af 1990'erne begyndte at komme regelmæssigt på Institut for Dansk Dialektforskning var sprogholdningsforskningen allerede en etableret forskningsgren. Frontfiguren var – dengang som nu – Tore Kristiansen, men også Inge Lise Pedersen havde med sin undersøgelse i Vissenbjerg på Fyn fra 1986 interesseret sig for dette område.

I det følgende vil jeg vise hvordan jeg har benyttet metoder fra sprogholdningsforskningen til at udforske sammenhænge mellem sprog og social betydning. Jeg præsenterer resultater fra to studier som benytter samme metode, men som har forskelligt udgangspunkt. Metoden er i begge tilfælde sprogskemeteknikken som benyttes i sprogholdningsforskning, men erkendelsesinteressen i København-studiet er en anden end i Århus-studiet, og end den man typisk har haft i sprogholdningsforskningen. Metodisk afspejler studierne en generel udvikling som sprogholdningsforskningen gennemgår i mod mere kvalitativt orienterede studier (samtidig med at der sideløbende er en udvikling i mod mere strikt kontrollerede, eksperimentelle studier, men den berører jeg ikke her (se f.eks. Campbell-Kibler 2007; Plichta & Preston 2005 for mere om denne type studier). Undersøgelserne blev udført i forbindelse med hhv. en ansættelse som forskningsassistent ved Institut for Dansk Dialektforskning (Maegaard 2005), og mit phd.-projekt (Maegaard 2007) ved Afdeling for Dialektforskning.

2 Holdningsforskning

2.1 Sprogskemeteknikken – den klassiske udgave

Den form for sprogholdningsforskning som man især har arbejdet med på IDD er den der hviler på sprogskemeteknikken (verbal guise-teknikken) (se i øvrigt Kristiansens artikel i denne bog for en grundigere redegørelse for sprogholdningsforskningen på instituttet). Sprogskemeteknikken er en samlet betegnelse for metoder der er afledt af og udviklede på baggrund af *matched guise teknikken* (MGT) (se f.eks. Lambert m.fl. 1960, Ryan m.fl. 1988, Kristiansen 1991, Giles & Coupland 1991, Garrett m.fl. 2003).

Den oprindelige matched guise-teknik som den blev introduceret af Lambert m.fl. i 1960, handlede om holdninger til talere der talte enten canadisk-engelsk eller canadisk-fransk. Sprogprøverne blev indtalt af tosprogede talere som indtalte sprogsprøven på både engelsk og fransk. Respondenterne skulle på spørgeskemaer vurdere talerne mht. 14 forskellige personlighedstræk så som 'højde', 'intelligens', 'humoristisk sans' ved at sætte kryds på skalaer (Lambert m.fl. 1960: 44). Pointen var at den samme taler blev vurderet meget forskelligt, alt efter om han talte fransk eller engelsk. Når talerne talte engelsk, blev de generelt vurderet højere end når de talte fransk, og dette resultat var endda forstærket hos de franske respondenter. Resultatet er siden sat ind i en sammenhæng der handler om majoritets- over for minoritetsgrupper, hvor resultatet fortolkes som indikation af at engelsk er prestigeproget, og at minoritetsgruppen (de fransktalende) har overtaget de negative stereotypier majoritetssamfundet har knyttet til dem (Bourhis 1997). Der knyttede sig altså nogle stærke stereotype opfattelser til hhv. fransk- og engelsk-talende canadiere som blev aktiveret når respondenterne hørte personer tale. Siden er forsøget gentaget og metoden udviklet på mange måder, men grundlæggende er det stadig stereotype opfattelser knyttet til sprogbrug der er det centrale undersøgelsesområde.

Sprogmasketeknikken er en metode som siges at undersøge folks *private* holdninger (Garrett, Coupland & Williams 2003: 57; Kristiansen, Garrett & Coupland 2005: 22) eller deres *underbevidste* holdninger (Kristiansen 1991, 1999, Maegaard 2001a: 134). Det hævdes at denne indirekte teknik i modsætning til direkte metoder – som f.eks. interview om holdninger – kan bruges til at fremkalde udtryk for holdninger som respondenterne ikke er opmærksomme på. I Danmark har resultaterne af sprogmaskestudier vist en klar sammenhæng med den generelle sproglige udvikling i Danmark hvorimod direkte metoder giver et helt andet billede (f.eks. Kristiansen 1991, 1999, Kristiansen m.fl. 2003, Maegaard 2001a, 2001b, 2005). Resultaterne fra maskestudierne har vist en nedvurdering i alle dimensioner af talere som har lokalfarvet sprogbrug, og en opvurdering af talere af københavnsk som vurderes positivt men forskelligt, alt efter hvilken type københavnsk der er tale om. Metoden søger altså i en eller anden forstand at komme *bag om* de åbne eller bevidste holdninger, og i udgangspunktet har man set resultaterne af sprogmaskeeksperimenter som udtryk for hvad sprogbrugerne *i virkeligheden* mener. Dette er en problematisk fortolkning set i et senmoderne perspektiv, fordi holdninger her må opfattes som fænomener som konstrueres forskelligt i forskellige sammenhænge (se fx Maegaard 2007 eller Thøgersen 2008 for diskussioner af dette, eller Kristiansen denne udgivelse for et modsynspunkt). Det er i dette perspektiv klart at det ikke er muligt at omtale nogle holdninger som mere ægte eller autentiske end andre, men det afgørende er at det er de holdninger der fremkommer ved en bestemt form for masketest der ser ud til at hænge sammen med sprogforandringen i Danmark. Derfor er det denne type holdninger der er vigtige i sprogforandringsundersøgelser.

2.2 Sprogmasketeknikken – kvalitative data

Normalt foretager man sprogmaskeundersøgelser ved at bede informanter udfylde spørgeskemaer med skalaer (som i Lambert m.fl.'s oprindelige studie), men der er også andre måder at gøre det på. Garrett, Coupland og Williams har gennem deres studier af sprogholdninger i Wales (f.eks. Garrett, Coupland & Williams 2003, 2004) benyttet sig af mange forskellige tilgange. Især de metoder der er afledt af den klassiske *matched guise*-metode, er interessante i et sprogforandringsperspektiv som nævnt ovenfor. Her har Garrett, Coupland og Williams udviklet metoden i en mere kvalitativ retning med længere og meget forskelligartede sprogsprøver og åbne spørgeskemaer.

Der er flere forskellige problemer forbundet med den klassiske sprogmaskemetode, og nogle af dem kommer Garrett m.fl. ud over med den metode de benytter. Et af problemerne er neutralitetsproblemet (Garrett, Coupland & Williams 2003: 60 ff.). I Lambert m.fl.'s første MGT-studie benyttede de en fransk tekst af filosofisk karakter som blev oversat til engelsk (Lambert m.fl. 1960: 44). Sidenhen har man forsøgt at benytte 'indholdsneutrale' tekster til brug ved sprogmaskestudier, men det er selvsagt tvivlsomt om sådanne eksisterer. Mennesker interagerer med og fortolker tekster på basis af pre-eksisterende sociale skemaer, og derfor vil respondenter i et sprogmaskestudie sandsynligvis fortolke det de hører og indsætte det i passende kontekster for at skabe mening i det.

Givet at 'den neutrale tekst' ikke eksisterer, må man i et sprogmaskestudie altså forholde sig til hvilken type tekst der benyttes. Evalueringerne i et sprogmaskestudie er ikke blot evalueringer af sprogbrugen, men kan ses som samspil mellem taler og sprogbrug som forenes i *performances* (Garrett m.fl. 2003: 53). Her spiller mange ting sammen og det er i denne tankegang umuligt at opfatte reaktionerne som reaktioner på sprogbrugen alene. Dette er baggrunden for de meget forskellige og meget indholdstunge sprogsprøver (narrativer) benyttet af Garrett m.fl. i deres sprogmaskestudie.

Et andet vigtigt punkt hvor deres metode adskiller sig væsentligt fra den klassiske sprogmasketest, er ved udformningen af spørgeskemaet. I den klassiske metode bruges som nævnt skemaer med skalaer som respondenterne kan afkrydse i. Dette giver metoden store begrænsninger af flere grunde. For det første har man ved på forhånd at udvælge hvilke vurderingstræk der skal indgå, fastsat hvad der er de relevante træk i vurderingen, og det harmonerer ikke nødvendigvis med de træk som respondenterne finder relevante. Dette problem kan imødegås ved at foretage et pilotstudie hvor man eliciterer relevante vurderingstræk fra en gruppe af personer der svarer til de senere respondenter. Imidlertid er der, selv hvis man gør dette, andre problemer ved skalerne.

Et tredje problem er nemlig selve skaleringen. Det er ikke alle træk der egner sig lige godt til at blive skaleret. Mens et træk som *intelligent* eller *sympatisk* er forholdsvis uproblematisk at skalere, er *rødhåret* eller *fodboldspiller* ikke oplagte som træk på en skala. Specielt de semantiske differentialskalaer, hvor man har et adjektiv i hver ende af en skala, er problematiske, fordi de kræver et modsætningspar (*intelligent-dum*, *sympatisk-usympatisk*) for at kunne fungere.

Endelig kan skalaerne repræsentere en slags tillempet udgave af noget som respondenten ville have udtrykt helt anderledes selv (dette er især et problem når man 'oversætter' ord fra pilotstudiet til det egentlige studie). F.eks. er der tabu-ord som forskeren måske synes er uegnede som vurderingstræk, men det kan meget vel være at de ikke giver den samme mening for respondenten når ordvalget er et andet (se evt. Garrett m.fl. 2003: 63 ff., Maegaard 2005: 63 ff.).

I stedet for udelukkende at bruge lukkede spørgeskemaer benytter Garrett m.fl. i deres undersøgelse af sprogholdninger hos teenagere i Wales altså også åbne skemaer hvor respondenterne blot bliver bedt om at besvare spørgsmålet: 'Write down your first impressions when you listen to this speaker'. Besvarelsene på disse spørgsmål analyseres som keywords, og bruges til at beskrive hvilke vurderingskategorier der er væsentlige for de unge – ikke i særlig stort omfang til at beskrive holdninger til de forskellige former for sprogbrug der var repræsenteret i studiet.

En tilsvarende metode er benyttet af Fabricius (2005a, b) men i modsætning til Garrett m.fl. samler Fabricius kategoriseringerne i bredere kategorier for at vise hvilke dimensioner de forskellige talere vurderes i. Dette diskuteres mere indgående nedenfor (i afsnit 3.2).

3 Århus-undersøgelsen

3.1 Undersøgelsens design

I Danmark er der efterhånden blevet gennemført en del sprogmaskeundersøgelser mange steder i landet (eks. Kristiansen 1991, 2001, Kristiansen m.fl. 2002, Kristiansen under udgivelse, Maegaard 2001, Pedersen 1986), men langt de fleste af dem har benyttet lukkede spørgeskemaer. Hvis vi imidlertid gerne vil vide noget om hvilke stereotypiske forestillinger der knytter sig til forskellige former for sprogbrug, og især hvis vi gerne vil vide hvilke der er relevante for dem der lytter til sprogbrugen, så er vi nødt til også at benytte åbne spørgeskemaer.

Dette blev afprøvet i Århus hvor jeg udførte en sprogmaskeundersøgelse som led i en undersøgelse af mulige regionale sproglige normcentre i Danmark (Maegaard 2005). Jeg vil ikke gennemgå undersøgelsens resultater detaljeret her, men give en overordnet beskrivelse af studiet med vægt på metodisk-teoretiske pointer. Dermed indeholder gennemgangen heller ikke detaljerede sproglige beskrivelser af sprogprøver, idet det ikke er de specifikke sproglige træk der er fokus for diskussionerne i denne artikel, men snarere overordnede metodiske aspekter ved undersøgelserne. Udførlige sproglige beskrivelser og analyser af sprogprøverne findes andre steder (Maegaard 2005: 59 ff. for Århus-undersøgelsen og Maegaard 2007: 222 ff., Maegaard under udgivelse, for København-undersøgelsen)

I undersøgelsen benyttedes tolv sprogprøver, fordelt på køn og tre former for sprogbrug. Der indgik to former for københavnsk (konservativt og moderne) og én form for århusiansk (en meget standardnær udgave med kun få jyske træk, udover prosodi) i undersøgelsen. De tre former for sprogbrug er medtaget fordi de alle er former som antages at spille en rolle for unge i det århusianske sprogsamfund. Hver sprogbrug er repræsenteret ved fire sprogprøver, to drenge og to piger. Tanken er at hvis to sammenlignelige sprogprøver – samme sprogbrug,

samme køn – bliver vurderet relativt ens, så er det ikke de individuelle karakteristika ved sprogrprøven (stemmekvalitet, indhold o.lign.) men selve sprogrbrugen, der har dannet grundlaget for vurderingen. Sprogrprøverne er 20-30 sekunder lange, og alle talere taler om det samme emne, nemlig hvad en god lærer er. På den måde bruges naturlig tale (forstået som ikke-oplæsning), og indholdet holdes forholdsvis konstant.

Undersøgelsen kombinerer Tore Kristiansens design med Garrett, Coupland og Williams' design. Lige som i Kristiansens undersøgelser er undersøgelsens formål ukendt for respondenterne som altså ikke er opmærksomme på at det drejer sig om sprog, mens de udfylder spørgeskemaet. Til gengæld bruger jeg til forskel fra Kristiansen ikke semantiske differentialskalaer, men åbne spørgsmål ligesom Garrett, Coupland og Williams. Der var kun ét spørgsmål på skemaet: 'Hvad er dit umiddelbare indtryk af denne person? Hvordan tror du hun/han er?'

Til forskel fra både Garrett m.fl.'s og Kristiansens design er køn medtaget som en faktor. I de fleste undersøgelser arbejder man kun med sprogrprøver fra samme køn, men eftersom det viser sig at sproglige ressourcer ofte benyttes forskelligt mht. køn (se f.eks. Labov 1972, Trudgill 1983, Eckert 2000, Quist 2005, Maegaard 2007 for forskellige indfaldsvinkler til dette), er det oplagt at undersøge holdninger til samme sprogrbrug benyttet af hhv. piger og drenge. Allerede Trudgill argumenterede i sit Norwich-studie fra 1974 (se Trudgill 1983) for at der for mænd var *covert prestige* forbundet med brugen af visse varianter, mens det samme ikke gjaldt kvinderne. Det er altså ikke en ny tanke at mænd og kvinder konstruerer forskellig social betydning ved brug af de samme varianter, men i sprogholdningsforskningen er kønsvariationen typisk behandlet som en *lytter*-variation, ikke en *taler*-variation (se dog Fabricius 2006). Dvs. at man har undersøgt forskelle mellem mænds og kvinders vurderinger af talere, men ikke forskelle mellem vurderinger af talere af forskelligt køn. Det er imidlertid oplagt at indarbejde kønsaspektet også på talersiden i en sprogholdningsundersøgelse der forsøger at belyse stereotypiske forestillinger forbundet med sprogrbrug.

Respondenterne er 170 århusianske unge på ungdomsuddannelser, enten fra det almene gymnasium (115) eller fra de tekniske uddannelser (55) og er nogenlunde ligeligt fordelt mht. køn (se evt. Maegaard 2005: 58 ff. for detaljer om udførelsen af undersøgelsen).

3.2 Kodning af data

Når 15-16-årige unge bliver spurgt om deres umiddelbare indtryk af en person, skriver de alle mulige indtryk ned, lige fra hårfarve til politisk standpunkt. Nogle beskrivelser er kortfattede, mens andre er lange beskrivelser af hvordan respondenterne forestiller sig at personen lever og har det.

Eksempler på besvarelser er f.eks. (gengivet som eleverne har stavet dem, men inddelt af mig med én kategorisering på hver linie):

- (1) lidt oprørsk
'rebel'

egen mening
ikke påvirket af andre
selvstændig
måske flippet
(om sprogprøve 8, moderne københavnsk, pige)

(2) irriterende
kedelig
ikke særlig livlig
fra landet
(om sprogprøve 3, Århusiansk, dreng)

(3) han er rolig
nede på jorden
lidt gammeldags
principfast
og stolt
(om sprogprøve 7, konservativt københavnsk, dreng)

Der er i alt 3241 kategoriseringer. Besvarelserne er meget forskelligartede og kan behandles på forskellige måder. Garrett m.fl. (2004) foretager som nævnt et lignende studie af reaktioner på forskellige former for walisisk engelsk og RP. Her inddeles besvarelserne efter meget snæver semantisk betydning, hvor kun ord som direkte kan opfattes som synonyme falder inden for samme kategori. I modsætning hertil opstiller Fabricius (2005, 2006) forholdsvis brede kategorier således at omkring 90 % af besvarelserne kan placeres i disse kategorier (Fabricius 2006: 116). Problemet ved at konstruere meget snævre kategorier er at man udelukker en masse potentielt interessante og væsentlige data fra analysen, idet de enkelte dele ikke optræder frekvent nok i materialet. En inddeling af denne type giver ikke et samlet overblik over besvarelserne, men peger på hvilke ord der er mest højfrequente i materialet. Samtidig er Fabricius' inddeling i syv brede kategorier meget bred. Her kommer f.eks. 'interesting' og 'straightforward' i samme kategori, og 'relaxed' og 'trustworthy' i samme kategori. Der er for stor forskel på betydningen af disse ord til at den metode vil give det nuancerede billede af informanternes forestillinger som er nødvendigt for at kunne differentiere mellem dem. Fabricius opstiller procenttal for hvert persontræk for hver sprogprøve, men i denne undersøgelse er målet at opstille profiler for hver sprogprøve som kan nuancere de brede billeder vi normalt får ved sprogmaskeundersøgelser. Derfor benyttes her en kategorisering af besvarelserne som ligger et sted midt imellem Garrett m.fl. (2004) og Fabricius (2005, 2006).

Besvarelserne samles altså efter semantisk indhold. Dermed kommer besvarelser som 'intelligent', 'klog', 'hun er godt nok ikke dum', 'høj IQ' mv. i samme kategori, hvorimod 'nørd' som måske kan siges at tilhøre samme domæne, men som ikke er synonymt med 'intelligent person', kommer i en anden kategori. På denne baggrund er alle besvarelser kodet, og jeg endte med 70 kategorier med mere end fem besvarelser i hver.

Besvarelser som enten var referater af hvad der blev sagt på sprogprøven, eller som var kommentarer til det pædagogiske emne 'Hvad er en god lærer?', blev frasorteret (jf. Maegaard 2005: 68). Der var i alt 114 besvarelser af resumé-typen, og 60 som omhandlede pædagogiske temaer.

Jeg frasorterede også besvarelser som var uforståelige, eller som var af en sådan art at der ikke meningsfuldt kunne opstilles en kategori på grundlag af dem. Endelig blev besvarelser som ikke kunne samles i kategorier med mindst fem i hver frasorteret. De sidste to typer af besvarelser udgør i alt 516, dvs. 16% af det samlede antal svar. Det kan måske virke som et højt tal, men når man arbejder med åbne spørgsmål, vil der uundgåeligt være en del som ikke kan klassificeres klart. En længere redegørelse for kodning og analyse findes i Maegaard (2005).

3.3 Resultater overordnet

For at få et overblik over hvordan kategoriseringerne fordeler sig på de forskellige sprogprøver, har jeg opstillet *profiler* for dem. Af tabel 1 fremgår de hyppigste kategoriseringer for hver sprogprøve. Kun kategorier som mere end 10 respondenter havde kategoriseret den pågældende taler i, er medtaget i profilerne. For hver kategorisering er det desuden angivet hvor mange respondenter der har svaret i den pågældende kategori.

Som det fremgår af tabel 1 er profilerne meget klare. Der er både en stor grad af overensstemmelse mellem evalueringerne af de sprogprøver som skulle repræsentere det samme (altså samme sprogbrug og køn) og en stor grad af enighed blandt respondenterne om hvilke stereotyper de forbinder med hvilke sprogprøver (idet der generelt ikke er modsattede kategoriseringer for den samme sprogprøve).

Profilerne virker ret distinkte, men samtidig forekommer de samme kategoriseringer i adskillige af profilerne. Således er det ikke så meget tilskrivningen af en bestemt kategori til en bestemt sprogprøve som *kombinationen* af kategorier der er vigtig. I tabellen er profilerne grupperet parvis efter sprogbrug og køn, og kategoriseringerne i kursiv viser hvilke kategorier der optræder i begge profiler.

Zahn og Hopper inddeler i deres klassiske artikel fra 1985 sprogholdningsvurderinger i tre dimensioner: Superioritet (*superiority*), attraktivitet (*attractiveness*) og dynamik (*dynamism*). På baggrund af faktoranalyser af store datamængder fra sprogholdningsstudier, argumenterer Zahn og Hopper for at vurderingstræk inden for hver dimension behandles forholdsvis ens af respondenterne.

Med denne terminologi kan man give en overordnet karakteristik af vurderingerne af sprogprøverne. Det fremgår nemlig at de konservativt københavnsktalende personer vurderes højt i superioritetsdimensionen (med kategoriseringerne 'ambitiøs', 'autoritetstro', 'intelligent', 'pligttopfyldende', 'selvstændig'), mens de moderne københavnsktalende personer vurderes højt i dynamikdimensionen (med kategoriseringerne 'engageret', 'frisk', 'initiativrig', 'kreativ', 'selvsikker', 'sjov', 'ung'). Placeringen af kategorien 'ung' i dynamikdimensionen kan diskuteres, men jeg kommer ikke nærmere ind på det her (se evt. Maegaard 2005: 69).

Konservativt Københavnsk	Piger	4	frisk (20), <i>ambitiøs</i> (14), <i>rolig</i> (11), <i>intelligent</i> (11), <i>social</i> (10)
		10	<i>sympatisk</i> (22), <i>ambitiøs</i> (17), <i>intelligent</i> (17), <i>social</i> (16), <i>rolig</i> (14), <i>selvsikker</i> (13)
	Dreng	1	<i>intelligent</i> (31), <i>sympatisk</i> (20), <i>selvsikker</i> (15), <i>pligttopfyldende</i> (13), <i>medmenneskelig</i> (12), <i>rolig</i> (10), <i>kedelig</i> (10)
		7	<i>intelligent</i> (24), <i>autoritetstro</i> (22), <i>kedelig</i> (16), <i>rolig</i> (16), <i>selvsikker</i> (16), <i>ambitiøs</i> (15), <i>uafhængig</i> (12), <i>sympatisk</i> (11), <i>pligttopfyldende</i> (10)
Moderne københavnsk	Piger	2	<i>selvstændig</i> (16), <i>social</i> (16), <i>ung</i> (15), <i>selvsikker</i> (13), <i>frisk</i> (11), <i>ryger</i> (10)
		8	<i>ung</i> (12), <i>social</i> (12), <i>selvsikker</i> (11), <i>selvstændig</i> (10), <i>frisk</i> (10)
	Dreng	5	<i>social</i> (26), <i>frisk</i> (24), <i>glad</i> (13), <i>medmenneskelig</i> (13), <i>smart</i> (12), <i>engageret</i> (12), <i>sympatisk</i> (12), <i>ung</i> (11), <i>selvstændig</i> (11), <i>rolig</i> (10), <i>sjov</i> (10)
		11	<i>ung</i> (22), <i>frisk</i> (13), <i>initiativrig</i> (13), <i>smart</i> (12), <i>kreativ</i> (12), <i>selvstændig</i> (11), <i>social</i> (10)
Århusiansk	Piger	6	<i>dum</i> (13), <i>usikker</i> (10), <i>kedelig</i> (13), <i>almindelig</i> (11), <i>selvglad</i> (10), <i>autoritetstro</i> (10), <i>snobbet</i> (10)
		12	<i>usikker</i> (23), <i>tilbageholdende</i> (15), <i>dum</i> (15), <i>kedelig</i> (14), <i>autoritetstro</i> (14), <i>almindelig</i> (11), <i>ligeglad</i> (11), 'stræber' (10), <i>doven</i> (10), <i>selvglad</i> (10)
	Dreng	3	<i>kedelig</i> (24), <i>tilbageholdende</i> (18), <i>rolig</i> (15), <i>usikker</i> (12), <i>sympatisk</i> (12), <i>intelligent</i> (11), <i>ligeglad</i> (10), <i>doven</i> (10)
		9	<i>sympatisk</i> (20), <i>rolig</i> (19), <i>usikker</i> (18), <i>kedelig</i> (15), <i>intelligent</i> (15), <i>tilbageholdende</i> (11), <i>autoritetstro</i> (10)

Tabel 1. De mest frekvente kategoriseringer. Mindst 10 forekomster per sprogrprøve. Kategoriseringerne er listet efter frekvens som er indikeret i den efterfølgende parentes.

Dette er et resultat der kendes fra andre undersøgelser af sprogholdninger i Danmark, og det er af Kristiansen blevet fortolket som en indikation af at unge i dag har to sidestillede normidealer – altså at de orienterer sig i forhold til to former for standardsprog: ét der har med skole og karriere at gøre, og ét der har med medieverdenen at gøre (Kristiansen 2001).

Det er bemærkelsesværdigt at evalueringerne af de københavnske talere er næsten udelukkende positive. Personerne evalueres altså ikke positivt i én dimension, og samtidig negativt i andre dimensioner. Det er altså ikke væsentligt for respondenterne hvorvidt eksempelvis de moderne københavnske piger er ambitiøse, intelligente etc. eller ikke. Det væsentlige lader til at være at de er selvsikre, selvstændige etc. Dette illustrerer hvorfor det kan være problematisk at benytte samme evalueringsskalaer for alle sprogrprøver i en undersøgelse. En sådan fremgangsmåde implicerer at alle de benyttede vurderingstræk er relevante og væsentlige for evalueringerne af alle sprogrprøverne, men den antagelse kan ikke underbygges af resultaterne af denne undersøgelse. Den metodologiske konsekvens må være

ikke udelukkende at benytte skalaer i undersøgelsen af sprogholdninger, men også at benytte åbne spørgsmål.

Profilerne for de århusianske sprogprøver er en del anderledes. Både drenge og piger vurderes som 'kedelige' og 'usikre'. Dette er temmelig negative kategoriseringer, og de suppleres for pigernes vedkommende med karakteriseringerne 'almindelig', 'autoritetstro', 'doven', 'dum', 'genert', 'ligeglad', 'selvglad', 'snobbet' og 'stræber'. Drengene tillægges på den anden side trækene: 'autoritetstro', 'doven', 'genert', 'intelligent', 'ligeglad', 'rolig' og 'sympatisk'. Mens pigerne således udelukkende tillægges træk som kan betegnes som negative, tillægges drengene trods alt nogle få positive træk ('sympatisk', 'rolig', 'intelligent').

Det generelle billede af evalueringerne af Århus-sprogprøverne er dog meget negativt. Det lader ikke til at respondenterne forbinder ret meget positivt med århusiansk (bortset fra de få træk i drengenes profiler). Respondenterne opvurderer altså de københavnske talere, mens de nedvurderer de lokale talere, hvilket indikerer at århusiansk ikke fungerer som et normideal hos århusianske unge i dag.

3.4 Piger og drenge

Som det fremgik af tabel 1 er kategoriseringerne i en vis udstrækning kønsspecifikke. De konservativt københavnsktalende piger og drenge vurderes alle højt i superioritetsdimensionen, men der er dog forskelle. Både piger og drenge tillægges værdier som traditionelt behøves for succes i skolen, men mens drengene tillige anses for at være 'kedelige', tillægges pigerne trækket 'social'. Hermed antydes at det anses for mere positivt når piger taler konservativt københavnsk end når drenge gør.

Kønssforskellen er mere udtalt mellem de moderne københavnsktalende piger og drenge. Bortset fra 'selvstændig', tilhører alle kategorierne i disse profiler dynamik- eller attraktivitetsdimensionen, men alligevel er der stor forskel på profilerne for pigerne og drengene. Alle talerne evalueres som 'unge', 'sociale', 'friske' og 'selvstændige', men pigerne er også 'selvsikre', og taler 2 er desuden 'ryger'. Drengene kategoriseres på den anden side som 'smarte', og taler 5 er derudover 'rolig', 'glad', 'sjov', 'sympatisk', 'medmenneskelig' og 'engageret', mens taler 11 er 'initiativrig' og 'kreativ'. Der er altså en vis forskel mellem evalueringer af de moderne københavnsktalende piger og drenge, hvor pigerne anses for at være sociale individer som klarer sig selv ('selvstændig') og som tror på at de kan ('selvsikker'), mens drengene også er sociale og selvstændige, men tillige positive ('glad' og 'sjov'), kreative og entusiastiske ('engageret' og 'initiativrig').

Denne forskel bliver endnu tydeligere når man analyserer data på en anden måde. I stedet for at fokusere på de højfrekvente kategoriseringer, kan man vælge at se på de kategoriseringer som udelukkende tillægges bestemte taler-typer. F.eks. er kategorierne 'rebelsk' og 'ryger' ikke særlig frekvente i data (hhv. 5 og 13 forekomster), men de forekommer kun i evalueringerne af de moderne københavnsktalende piger, og passer godt sammen med disse pigers overordnede evalueringer, hvilket tyder på at kategoriseringerne ikke er tilfældige. Kategoriseringerne 'rebelsk' og 'ryger' drejer profilen i

en ny retning. At ryge og være rebelsk handler ikke bare om at være selvstændig, men om at være i opposition. Eftersom der er tale om teenagere, kunne man forestille sig at det pigerne antages at være i opposition til, er de voksnes normer. Det ville betyde at den måde de taler på, giver respondenterne indtryk af én der er i opposition til de voksnes normer.

Anvender man den samme form for analyse på kategoriseringerne af de moderne københavnsktalende drenge, bliver profilen suppleret med 'fræk', 'feminin', 'spændende' og 'skater' (hhv. 7, 5, 14 og 7 forekomster). 'Fræk' giver indtryk af én der er provokerende, men ikke helt så stærkt i opposition som de 'rebelske' piger. Trækket 'feminin' er bemærkelsesværdigt, eftersom det ofte hævdes at 'lav'-varieteter traditionelt konnoterer maskulinitet. De moderne københavnske sprogrøver indeholder træk som traditionelt associeres med lav status, men de indeholder også nye træk som tilsyneladende ikke forbindes med disse værdier. At de to talere kategoriseres som 'feminine' er muligvis et symptom på dette. De to moderne københavnsktalende drenge er også de talere som mest hyppigt blev kategoriseret som homoseksuelle. Kategorien 'spændende' passer godt sammen med de overordnede profiler, og 'skater' er en stil der som regel associeres med ung mandlig urban livsstil, og derfor er det heller ikke mærkeligt at dette træk udelukkende tilskrives de moderne københavnsktalende drenge.

Der er ikke andre kategorier i datamaterialet som kun tilskrives bestemte talertyper, så denne analyse kan ikke udvides, hvilket tyder på at de moderne københavnsktalende piger og drenge opfattes en del anderledes end resten af talerne.

Evalueringerne af Århus-sprogrøverne udviser også store kønsforskelle. Pigerne evalueres generelt mere negativt end drengene. Mens drengene trods alt er 'rolige', 'intelligente' og 'sympatiske', er pigerne 'almindelige', 'dumme' og 'selvglade'. Dette er sandsynligvis et typisk mønster, og det svarer til Trudgills (1983) resultater fra Norwich, hvor ikke-standard varieteten blev forbundet med positive værdier for mænd men ikke for kvinder.

Det mønster som fremgår af dette studie kan ses som forbundet med det typiske resultat at kvindelige talere ofte er i front i standardiseringsprocesser (Eckert & McConnell-Ginet 1999; Labov 2001). Hvis ønsket om at konstruere en positiv social identitet kan ses som den bagvedliggende årsag til sprogforandring (Chambers 1995: 250), så må vi forvente at århusianske piger ændrer deres sprogbrug i retning af københavnsk. Der ser ikke ud til at være noget positivt forbundet med århusiansk for pigerne, og dette må formodes at påvirke pigerne til gradvist at ændre deres sprog. Drengene må til gengæld formodes at beholde århusianske træk i deres sprogbrug længere at dømme efter de mere positive evalueringer drengene har fået i dette studie.

Det fremgår tydeligt af dette studie at det er mere acceptabelt at en pige taler standard, end at hun ikke gør. Mht. de moderne københavnsk-talende piger, er det imidlertid ikke helt klart hvordan man skal fortolke den del af stereotypen som handler om at være i opposition til normerne. For mange teenagere er det at være i opposition måske efterstræbelsesværdigt og ikke uattraktivt. For unge i denne alder handler livet i høj grad om at blive voksen og i denne proces delvis overtage, delvis afvise, de normer og retningslinier det voksne samfund har stukket ud. Derfor er "linguistic variables that are prestigious or stigmatized in the abstract

full of positive meaning in the concrete everyday” (Eckert 2000: 226). Evalueringer af de moderne københavnsk-talende piger vidner om noget lignende. Pigerne opfattes som selvstændige og rebelske men samtidig er evalueringerne meget positive (f.eks. er de ’friske’ og ’sociale’). De opfattes som i opposition til voksnes normer, og måske ikke på trods af dette, men snarere *på grund af* dette, evalueres de positivt.

3.5 Samlet om Århusundersøgelsen

Den metodiske tilgang benyttet i dette studie er en form for elaboreret verbal guise, hvor der benyttes åbne spørgsmål og hvor talerens køn er medtaget som variabel. Studiet viser ingen tegn på at århusiansk er et normideal for århusianske unge. Tværtimod nedvurderer de denne form for sprogbrug til fordel for den københavnske. Der er altså ikke, i denne undersøgelse, noget der tyder på at Århus har status af et regionalt normcenter for de unge.

Århusundersøgelsen er på trods af metodiske nyudviklinger traditionel i sin erkendelsesinteresse og den måde der ræsonneres på. Formålet med undersøgelsen er grundlæggende at ’afsløre’ mere eller mindre skjulte ideologier i det århusianske sprogsamfund, og på den baggrund fremsætte hypoteser om fremtidens sprogbrug i dette sprogsamfund. Imidlertid giver sprogmaskemetoden også mulighed for at sammenholde sprogbrug og stereotyper i andre typer af undersøgelser. Dette blev forsøgt i København-undersøgelsen.

4 København-undersøgelsen

4.1 Baggrund for undersøgelsen

Undersøgelsen i København er i første omgang en etnografisk undersøgelse af sproglig variation blandt en årgang 9. klasseselever (fire klasser) på en stor københavnsk folkeskole – her kaldet Byskolen. Udgangspunktet er praksisfællesskabet (Wenger 1998) som det sted hvor sproglig variation tillægges social betydning.

Sproglig variation anses her som en ressource som individer kan bruge stilistisk på linie med tøjstil, frisure og øvrige stilistiske markører og praksisser. Gennem syv måneders etnografisk feltarbejde på skolen (især deltagerobservation og interview) fik jeg et grundigt indblik i elevernes hverdag på skolen og i de mønstre deres deltagelse i forskellige praksisser udgør. Mønstrene skabes af klynger af praksisser der tilsammen forbindes med social betydning, *stilklynger* (jf Quist 2005: 78; Maegaard 2007: 183 ff.). Jeg ser på følgende former for praksisser: Om eleverne ryger, om de drikker alkohol, hvordan de færdes i byen, hvilket tøj de går i, hvilken gangart de har, hvilke fremtidsplaner de har, hvilke fritidsaktiviteter de går til, hvilket arbejde de har, hvilken frokost de spiser (og hvor den købes), hvor de færdes i frikvartererne. Jeg går ikke i detaljer med hverken analysen af de sociale kategorier eller de sociale praksisser her men henviser til Maegaard 2007 som indeholder en grundig redegørelse for hele undersøgelsen.

Praksisperspektivet fører til en opstilling af otte forskellige stilklynger, altså praksisser som hører sammen, og som konstruerer bestemte personaer. De otte klynger er følgende (og jeg har angivet et navn for hver af dem for at antyde hvilken persona (dvs. stilistisk

præsentation af et selv) der konstrueres i hvert tilfælde. Navnene er i de fleste tilfælde elevernes egne betegnelser, men ikke alle klynger havde i forvejen et mærkat tilknyttet): 'Udlændingepiger', 'pæne danske piger', 'seje danske piger', 'alternative piger', 'seje etnisk blandede drenge', 'pæne danske drenge', 'seje danske drenge', 'nørdedrenge'. Eksempler på to klynger fremgår af tabel 2.

<p><i>Klynge 1 'udlændingepiger':</i> Gymnasieplaner, går til arabisk, bruger storbyen institutionelt (dvs. kommer rundt i hele byen, men altid i institutionelle rammer, under voksnes kontrol), ryger ikke, drikker ikke alkohol, kommer i centralrummet, har ikke fritidsjob, går ikke til sport, køber frokost i supermarkedet eller har boller eller frugt med hjemmefra. Tøj: Mørkt tøj, lædersko eller -støvler ofte med høje hæle, evt. tørklæde og lange skjorter eller bluser der går ned til midt på låret, guldsmykker, tynde armbånd og halskæder.</p>
<p><i>Klynge 3 'seje, danske piger':</i> Planer om teknisk skole, går ikke til sport, lokale, ryger, drikker alkohol, centralrummet eller udenfor, ikke job, køber frokost i supermarkedet. Tøj: Mørkt pop-tøj. Gummisko, lavtaljede jeans eller joggingbukser, korte tætsiddende toppe, åbenstående hættetrøjer eller evt. en større fleecetrøje. Farverne er som regel mørke, sorte eller grå (i modsætning til de 'pæne danske piger' som går i lyse farver).</p>

Tabel 2. Eksempler på to af de otte stilklynger.

Undersøgelsen handler i høj grad om sammenhængen mellem sprogbrug og øvrig social praksis. Denne sammenhæng blev undersøgt ud fra ti fonetiske variable, og en detaljeret sproglig analyse findes i Maegaard 2007 (kap. 5) (eller evt. Maegaard 2008 for en kortere version). Det fremgik af analysen at der er klare sammenhænge både mellem sprogbrug og de sociale kategorier 'piger', 'drenge', 'udlændinge' og 'danskere' (med elevernes egne betegnelser), og mellem sprogbrug og sociale praksisser manifesteret ved stilklyngerne. Praksisfællesskabsperspektivet fokuserer på den lokale betydningskonstruktion. For at undersøge i hvor høj grad eleverne trækker på mere globale sammenhænge mellem sprogbrug og social betydning, udførte jeg en sprogmaskeundersøgelse.

4.2 Undersøgelsens design

Formålet med sprogmaskeundersøgelsen er at undersøge om unge som ikke kender eleverne fra Byskolen vil være i stand til at genkende deres personaer alene ud fra korte sprogrøver med repræsentanter fra de forskellige stilgrupper. Jeg har udvalgt syv personer som repræsenterer hver sin stilgruppe, og der er to sprogrøver fra hver.

Lykke, Louise og Samira repræsenterer tre af de fire feminine stilklynger, nemlig hhv. 'de seje danske piger', 'de pæne danske piger' og 'udlændingepigerne'. Lykke og Louise står klart frem som de mest fremtrædende for deres respektive stilklynger, mens Samira er den mest oplagte repræsentant for 'udlændingepigerne', fordi hun er 'tørklædepige', hvilket vil sige at hendes kategoritilhørsforhold fremstår mere tydeligt og synligt end det gør for andre 'udlændingepiger'. Samtidig er hun den mest centralt placerede i 'udlændingepigerne's netværk.' De alternative piger' er ikke medtaget, både fordi det er en meget blandet kategori

som det er svært at finde en velegnet repræsentant for, og fordi fjorten sprogrøver i forvejen er anstrengende for respondenterne at lytte til.

De fire drenge er udvalgt som repræsentanter for de fire maskuline stilklynger. Robert er den dominerende 'seje danske dreng', som er centralt placeret i det sociale netværk, og som af mange nævnes som populær.

Victor er den mest klart definerede 'nørd' på årgangen; alle ved hvem han er, og at han er 'nørd'.

Rashid er repræsentant for 'udlændingedrengene', og samtidig er han en af de populære drenge. Alle har en mening om Rashid, hvilket gør det spændende at se i hvor høj grad hans sociale identitet kan rekonstrueres af elever fra andre skoler alene ud fra hans sprogbrug. Samtidig er han den der har flest af de sproglige træk som er karakteristiske for stilgruppe 5.

Endelig er der Gustav som repræsenterer en fjerde drengetype, nemlig den skole-entusiastiske, ikke-rygende, sportsinteresserede, som jeg har kaldt for 'pæn dansk dreng'. Gustav er den eneste af drengene i sin gruppe der ikke nævner at gå sammen med drenge fra andre grupper. Han fremstår i det hele taget som mere rendyrket 'pæn dansk dreng' end de andre.

For hver person er der udvalgt to sprogrøver af 8-10 sekunders længde. De er udvalgt så de er så indholdsmæssigt neutrale som muligt. Som tidligere nævnt er forestillingen om 'den neutrale tekst' temmelig problematisk, men i denne sammenhæng betyder 'neutral' at der ikke tales om specifikke emner som diskoteksbesøg, koranskole mv. som kunne lede tanker hen på bestemte stereotyper. Endvidere er sprogrøverne så korte at det ikke er muligt at danne sig et indtryk af hvad der egentlig bliver talt om. Sprogrøverne er ikke valgt ud fra sproglige karakteristika. Tanken er at eleverne signalerer deres sociale identitet gennem sproget på mange andre måder end lige netop mht. de træk jeg har undersøgt, og derfor vil et hvilket som helst uddrag med deres sprogbrug i princippet kunne bruges i en sprogmasketest. Sprogrøverne blev blandet, så den samme person ikke kom to gange i træk, men dog således at jeg startede med at afspille alle pigeprøverne og derefter alle drengeprøverne. Undersøgelsen udførtes på to skoler: en ny årgang 9. klasseselever på Byskolen (tre år efter), og en årgang 9. klasseselever på en anden skole, Nordskolen, beliggende et andet sted i København med elever af højere socioøkonomisk baggrund og med færre tosprogede elever.

4.3 Kodning af data

For at give et overblik over hvilke kategorier der er højfrekvente for hvilke sprogrøver, opstiller jeg ligesom for Århus-undersøgelsen profiler af de fjorten sprogrøver. Jeg har medtaget kategorier i profilen for den enkelte sprogrøve som mindst seks respondenter benyttede på Byskolen og fem på Nordskolen. Antal besvarelser pr. sprogrøve er 604/14 = 43 på Byskolen og 506/14 = 36 på Nordskolen. Dermed udgør seks besvarelser gennemsnitligt $6/43 = 14,0\%$ af de samlede besvarelser pr. sprogrøve for Byskolen, fem besvarelser tilsvarende $5/36 = 13,8\%$ af de samlede besvarelser pr. sprogrøve for Nordskolen. Således er grænsen for hvornår en kategori medtages i profilen ca. 14 % af de medtagne besvarelser for hvert datasæt. Dette gør profilerne mere sammenlignelige. 14 %

lyder ikke af meget, men en profil der f.eks. indeholder fem af kategorierne, vil altså mindst udgøre $5 \times 14 \% = 70 \%$ af besvarelserne for den pågældende sprogrprøve.

4.4 Resultater

Denne procedure giver profiler for de 14 sprogrprøver som fremgår af tabel 3. Der er flere interessante ting der springer i øjnene. For det første er det tydeligt at der er en vis overensstemmelse mellem de forskellige 'masker' den samme person optræder med, især når det vurderes af elever fra samme skole. På den anden side er der nemlig forskel på hvordan respondenter fra hhv. Byskolen og Nordskolen vurderer de samme sprogrprøver. Dette er især tydeligt ved vurderingerne af Lykke. Lykke opfattes på Byskolen som 'sej', 'én der bestemmer', 'problembarn' og 'ligeglad'. På Nordskolen opfattes hun i midlertid som 'indvandrer', 'ligeglad', en der 'snakker underligt', 'poptøs', 'sej' og fra 'forstad'. Ud over kategorierne 'ligeglad' – og 'sej' for Lykke 5 – er der ingen overlap. Lykke opfattes meget forskelligt på de to skoler, og mens ingen anser Samira for at være indvandrer, bliver Lykke altså på Nordskolen opfattet som indvandrer.

	Byskolen	Nordskolen
Lykke1	<i>Sej</i> (8), <i>bestemmer</i> (7), <i>forvirret</i> (6), <i>problembarn</i> (6), <i>ligeglad</i>	<i>poptøs</i> (7), <i>forstad</i> (6), <i>ligeglad</i> (6), <i>snakker underligt</i> (6), <i>indvandrer</i> (5)
Lykke5	<i>bestemmer</i> (7), <i>sej</i> (6), <i>problembarn</i> (6), <i>positiv</i> (6)	<i>Indvandrer</i> (12), <i>sej</i> (5), <i>ligeglad</i> (5), <i>snakker underligt</i> (5), <i>poptøs</i> (5)
Louise2	<i>snob</i> (22), <i>populær</i> (7), <i>selvsikker</i> (7), <i>selvoptaget</i> (6)	<i>snob</i> (12), <i>sød</i> (8), <i>overklasse</i> (8), <i>lyshåret</i> (6), <i>populær</i> (5), <i>poptøs</i> (5), <i>østerbro</i> (5)
Louise4	<i>snob</i> (11), <i>selvoptaget</i> (7), <i>populær</i> (6), <i>selvsikker</i> (6)	<i>snob</i> (11), <i>populær</i> (6), <i>lyshåret</i> (5), <i>dulle/bitch</i> (5), <i>usympatisk</i> (5), <i>poptøs</i> (5)
Samira3	<i>usikker</i> (7), <i>almindelig</i> (6), <i>tilbageholdende</i> (6), <i>klog</i> (6), <i>seriøs</i> (6), <i>selvsikker</i> (5),	<i>sød</i> (6), <i>rolig</i> (6) <i>almindelig</i> (5)
Samira6	<i>almindelig</i> (9), <i>tilbageholdende</i> (7), <i>selvsikker</i> (6), <i>klog</i> (6)	<i>snob</i> (7), <i>almindelig</i> (6), <i>sød</i> (5), <i>seriøs</i> (5)
Robert7	<i>problembarn</i> (7), <i>sød</i> (6), <i>bestemmer</i> (6)	<i>nørd</i> (14), <i>usikker</i> (5), <i>moden</i> (5), <i>tilbageholdende</i>
Robert12	<i>almindelig</i> (7), <i>usikker</i> (6), <i>bestemmer</i> (6), <i>problembarn</i> (6)	<i>kedelig</i> (6), <i>sød</i> (5), <i>nørd</i> (5)
Victor8	<i>nørd</i> (8), <i>klog</i> (7), <i>ligeglad</i> (6),	<i>populær</i> (9), <i>selvsikker</i> (6), <i>rolig</i> (6), <i>sød</i> (5), <i>klog</i> (5), <i>moden</i> (5)
Victor11	<i>usikker</i> (7), <i>klog</i> (6), <i>ligeglad</i> (6), <i>nørd</i> (6),	<i>populær</i> (6), <i>nørd</i> (6), <i>sød</i> (5), <i>selvsikker</i> (5), <i>rolig</i> (5)
Rashid9	<i>bøsse</i> (24), <i>indvandrer</i> (15), <i>feminin</i> (14), <i>sød</i> (7), <i>pigeven</i> (6)	<i>bøsse</i> (17), <i>indvandrer</i> (16), <i>feminin</i> (13), <i>selvsikker</i> (5)
Rashid14	<i>indvandrer</i> (16), <i>smartass</i> (9), <i>bøsse</i> (6), <i>feminin</i> (6), <i>sød</i> (6),	<i>indvandrer</i> (25), <i>ligeglad</i> (7), <i>bøsse</i> (5), <i>feminin</i> (5),
Gustav10	<i>almindelig</i> (8), <i>fornuftig</i> (7), <i>sød</i> (6), <i>rolig</i> (6), <i>tilbageholdende</i> (6)	<i>almindelig</i> (10), <i>tilbageholdende</i> (6), <i>sød</i> (5), <i>følsom</i> (5), <i>rolig</i> (5)
Gustav13	<i>sød</i> (8), <i>rolig</i> (7), <i>almindelig</i> (6), <i>fornuftig</i> (6)	<i>sød</i> (5), <i>almindelig</i> (5), <i>rolig</i> (5)

Tabel 3. Profiler for de 14 sprogrprøver for hver skole. Kun kategorier hvor mindst seks respondenter har svaret, er medtaget for Byskolen, mindst fem for Nordskolen. Antallet er angivet i parentes. Kategorien er kursiveret hvis den optræder i vurderingen af samme persons to masker.

Formålet med masketesten var i første omgang at belyse forholdet mellem elevernes sprogbrug og deres personapræsentationer. I hvor høj grad trækkes der på mere globale sammenhænge mellem sprogbrug og social betydning i elevernes personakonstruktion? Hvis eleverne trækker på globale sammenhænge, også i de optagelser der ligger til grund for sprogprøverne, ville respondenterne kunne genkende disse og dermed afkode dem så opfattelserne harmonerer med elevernes daglige konstruktioner af personaer på Byskolen.

Det viser sig at der er en vis overensstemmelse, men at den på ingen måde er total. Som nævnt opfattes Lykke på Nordskolen som 'indvandrer', men der er også andre forskelle mellem respondenterne fra de to skoler som jeg kommer ind på nedenfor. Til gengæld er der også en vis overensstemmelse mellem deres opfattelser. Størst overensstemmelse er der mht. vurderingerne af Gustav og Rashid; størst forskel er der mht. vurderingerne af Lykke og Robert.

Rashid

På Byskolen opfattes Rashid ('udlændingedreng'/'seje etnisk blandet drenge') i begge sine masker som 'bøsse', 'indvandrer', 'feminin' og 'sød', mens Rashid9 tilmed er 'pigeven' og Rashid14 'smartass'. På Nordskolen anses han også for at være 'bøsse', 'indvandrer' og 'feminin', men ikke 'sød'. Rashid9 er til gengæld 'selvsikker' og Rashid14 er 'ligeglåd'. Det ses af tallene at især Rashid9 får relativt mange besvarelser i 'bøsse', 'indvandrer'- og 'feminin'-kategorierne. Det er altså en forholdsvis stærk stereotyp eleverne knytter til ham.

Rashids sprogbrug er især speciel pga. hans addentale s'er. Nogle respondenter kommenterer denne udtale direkte (f.eks. 'bøsse – det kan man høre på hans s'er' om Rashid9), og det er sandsynligvis denne udtale der resulterer i kategoriseringerne 'bøsse', 'feminin' og muligvis 'pigeven'. På Byskolen er Rashid imidlertid 'én af de seje', og han opfattes på ingen måde som bøsse. Alligevel er der i Rashids adfærd, de praksisser han deltager i, elementer som måske kan være med til at forklare hans markante brug af denne variant. Rashids sproglige adfærd kombineret med hans øvrige stilistiske praksisser er med til at skabe en persona som trækker på mønstre som ofte forbindes med feminine kategorier. Kategoriseringerne 'bøsse', 'feminin' og 'pigeven' rammer måske ikke helt plet, men de peger på karakteristiske træk ved Rashids persona som kan karakteriseres ved en form for 'metroseksuel' maskulinitet.

Sammenligner man disse resultater med resultaterne fra Århus-undersøgelsen, kan Rashids profil som 'feminin', 'pigeven' og 'bøsse' endvidere ses i et lidt andet lys. De meget markante vurderinger af Rashid i disse tre kategorier er anderledes end vurderingerne af de moderne københavnsktalende drenge i Århus-studiet, men de viser delvis samme pointe. De moderne københavnske drenge var nemlig i Århus-studiet de eneste der fik påhæftet mærkatet 'feminin', og de blev samtidig vurderet meget positivt. Sprogprøverne benyttet i Århus er endvidere blevet benyttet i DGCSS's sprogmaskeundersøgelser over hele landet hvor de evalueres på lukkede skemaer med semantiske differentialskalaer (se Kristiansen & Monka 2007; Kristiansen under udgivelse). Det fremgår at de moderne københavnske drenge også her vurderes positivt – især i dynamikdimensionen, dvs. mht. trækkene *tjekket*, *spændende*,

flink og selvsikker. Det er altså muligt at moderne københavnsk har træk som stereotyp forbundet med feminitet, og det er interessant at dette ikke medfører en nedvurdering af de drenge der bruger det.

Rashid kan også genkendes som 'indvandrer' hvilket en stor del af respondenterne kategoriserer ham som. Dette skyldes sandsynligvis prosodiske træk, særligt hans intonation som minder om beskrivelser af såkaldt 'københavnsk multietnolekt' (jf. Maegaard under udg. samt beskrivelsen af multietnolekt i Hansen & Pharao 2005, Quist 2000).

Lykke

Lykke opfattes som nævnt som 'sej', 'én der bestemmer', et 'problembarn' og hhv. 'lige glad' og 'forvirret' i Lykke1 og 'positiv' i Lykke5. Dette svarer umiddelbart godt til den persona Lykke præsenterer til daglig som en sej pige som er dominerende i klassen og ligelad med skolen. Imidlertid er profilen fra Nordskolen ikke lige så rammende. Her opfattes Lykke som 'indvandrer', 'lige glad', 'en der snakker underligt', en 'poptøs', og Lykke1 opfattes endvidere som 'forstad' mens Lykke5 opfattes som 'sej'. Hvorfor Lykke på Nordskolen i begge sine masker opfattes som 'indvandrer', er ikke oplagt, men eftersom hun samtidig får mærkatet 'én der snakker underligt', kunne man forestille sig at det handler om at Lykkes måde at tale på er så tilpas anderledes end det eleverne på Nordskolen er vant til, at de anser det for at være accent. Nordskolen har en lav andel elever med anden etnisk baggrund end dansk, så de har muligvis ikke ret mange erfaringer med kategorien 'indvandrer', som de altså tilskriver Lykke. Det tyder på at Lykkes sprogbrug ikke genkendes som forbundet med den persona den ellers forbindes med i Lykkes eget praksisfællesskab.

I forbindelse med profilerne kan man lige som i analysen af Århus-dataene også se på hvilke kategorier der kun tilskrives bestemte af personerne. Jeg ser her på kategorier som benyttes af mindst to respondenter for hver person, men som altså ikke nødvendigvis benyttes nok til at komme med i profilerne.

Kun Lykke og Rashid kategoriseres således som 'indvandrere' af respondenterne (Lykke af 4 på Byskolen og 17 på Nordskolen, Rashid af 31 på Byskolen og 41 på Nordskolen). Lykke kategoriseres endvidere som den eneste pige som 'gangsta' (af tre på Byskolen og tre på Nordskolen) hvilket også leder tankerne hen på 'indvandrer'-kategorier. Denne kategorisering er ikke frekvent nok til at den fremgår af profilen, men den er interessant fordi hun er den eneste af pigerne som gives dette mærkat. Af drengene er det især Rashid der kategoriseres som 'gangsta'.

Derudover kategoriseres Lykke5 som den eneste overhovedet som 'maskulin' af to elever på Byskolen og to på Nordskolen. Hverken andre af pigerne eller drengene gives dette mærkat. Denne kategorisering kan hænge sammen med kategoriseringen som 'sej' som Lykke5 også får. Og den er ikke uden sammenhæng med hendes persona på Byskolen som en sej pige der helst er sammen med drenge.

Louise

Louise opfattes som 'snob' og 'populær' i begge masker og på begge skoler. På Byskolen er hun endvidere 'selvsikker' og 'selvoptaget', mens hun på Nordskolen er 'lyshåret' og en 'poptøs'. På Nordskolen vurderes Louise² desuden som 'sød', 'overklasse' og fra 'Østerbro', mens Louise⁴ vurderes som 'dulle/bitch' og 'usympatisk'.

Det er i en vis forstand den persona Louise konstruerer til dagligt på Byskolen. Hun er skolens populære pige med det lange lyse hår, hun går i lyst poptøj, og hun er en 'pæn dansk pige'. Denne persona evalueres imidlertid forskelligt af forskellige individer, og der er mange elever på Byskolen der ser Louise som en snob, som en person der fører sig frem på andres bekostning, og som én der ser ned på andre. Dette billede af Louise har mange af eleverne på trods af at de fleste af dem aldrig har vekslet et ord med hende. Derfor er det altså heller ikke helt ved siden af når 'snob' er den mest frekvente kategorisering respondenterne foretager både på Byskolen og på Nordskolen. Det er en kategorisering af Louise som også foregår blandt hendes egne skolekammerater på Byskolen.

Endvidere er det også mht. Louise interessant at se hvilke kategorier som udelukkende forbindes med hende i elevernes besvarelser. Det drejer sig om kategorien 'billig' som hun af både Byskole-informanterne og Nordskole-informanterne placeres i, dog for forskellige masker på de forskellige skoler. På Nordskolen tilskrives hun også som den eneste mærkatet 'Østerbro' i modsætning til Lykke og Samira som i begge masker som de eneste kategoriseres som 'forstad'. Louises profil som én der gør sig til, kan genfindes i kategoriseringen 'billig'. Hendes profil som 'snobbet' og 'overklasse' genfindes i kategoriseringen 'Østerbro' som specielt set i forhold til at de to andre piger som de eneste kategoriseres som 'forstad', kan anses for at være en klassemarkør.

Samira

Samira vurderes på Byskolen som 'almindelig', 'tilbageholdende', 'selvsikker' og 'klog'. Samira³ er endvidere 'usikker' og 'seriøs'. På Nordskolen vurderes hun som 'sød' og 'almindelig', og Samira³ desuden som 'rolig', men Samira⁶ vurderes som 'snob' og 'seriøs'. Alle disse kategoriseringer harmonerer med kategorien 'pæn pige', men ingen af dem rammer nøjagtigt den persona Samira mest udpræget præsenterer på Byskolen, nemlig 'udlændingepigen'. Dette hænger sandsynligvis sammen med at selve sprogbrugen hos 'udlændingepigerne', ud over brugen af ustemt r, ikke er ret meget anderledes end hos 'de pæne danske piger', rent bortset fra at den er mere ekstrem.

Robert

På Byskolen opfattes Robert i begge masker som en der 'bestemmer', og som et 'problembarn'. Derudover er Robert⁷ 'sød' og Robert¹² 'almindelig' og 'usikker'. Robert præsenterer netop en persona som en af de dominerende 'seje danske drenge', og både 'bestemmer'-kategorien og 'problembarn'-kategorien konnoterer denne persona.

Mere bemærkelsesværdigt er det at Robert på Nordskolen vurderes som en 'nørd'. Robert⁷ er endvidere 'usikker', 'moden' og 'tilbageholdende', mens Robert¹² er 'kedelig' og

'sød'. Det er altså et noget andet billede end det Byskole-respondenterne fremkommer med i besvarelserne. Denne stereotyp stemmer på ingen måde med den persona-fremstilling Robert foretager på Byskolen.

Eftersom Roberts persona gennem hans sprogmasker blev genkendt af Byskole-respondenterne, kunne der altså her konstateres en sammenhæng mellem hans persona og hans sprogbrug.

Ifølge den logik som maskestudiet er konstrueret ud fra, må man så forestille sig at denne sammenhæng mellem persona og sprogbrug ikke er kendt på Nordskolen, eftersom der her fremkommer en helt anderledes profil af Roberts masker. Dette kan skyldes at kategorien 'seje danske drenge' ikke er repræsenteret på helt samme måde på Nordskolen som er et andet praksisfællesskab, og som ikke har samme andel elever med lavere socio-økonomisk baggrund.

Victor

Victor kategoriseres af Byskole-respondenterne som 'klog', 'ligeglad' og 'nørd', og Victor11 endvidere som 'usikker'. Dette svarer til Victors persona-konstruktioner på Byskolen hvor han netop fremstår som klog, og af de andre kategoriseres som 'nørd'. Imidlertid er kategoriseringerne på Nordskolen anderledes. Her er Victor nemlig 'populær', 'selvsikker', 'rolig' og 'sød'. Victor8 er tilmed 'klog' og 'moden' mens Victor11 er 'nørd'. De overvejende positive evalueringer af Victor på Nordskolen er ret interessante. De tyder på at den sprogbrug Victor har, ikke forbindes med noget negativt på Nordskolen. Tværtimod er han 'sød' og ligesom ellers kun Louise 'populær'. Dette tyder igen på at der i Nordskolens praksisfællesskab ikke forbindes andre praksisser med sprogborgen, men at disse praksisser vurderes anderledes. Victor er i den ene maske 'klog' og i den anden 'nørd', men han vurderes alligevel meget positivt.

Gustav

Gustav vurderes forholdsvis ens på de to skoler. Han er 'almindelig', 'sød' og 'rolig' både på Byskolen og på Nordskolen. På Byskolen er han endvidere 'fornuftig', og Gustav10 er 'tilbageholdende'. På Nordskolen er Gustav10 'tilbageholdende' og 'følsom'. Gustav vurderes altså meget positivt på de to skoler, og alle trækkene harmonerer med 'pæn dansk dreng'-personaen. Den eneste systematiske forskel mellem vurderingerne på de to skoler er at Gustav vurderes som 'fornuftig' på Byskolen hvilket han ikke gør på Nordskolen. Hvis der i 'fornuftig' ligger at han er en dreng der tænker sig om og som gør det 'rigtige', fremstår hans profil på Byskolen altså som mere klart 'pæn dreng', mens Nordskolens karakteristika mere giver profilen 'sød dreng'. Det er let at overfortolke resultaterne, men det kunne altså se ud til at Gustavs sprogbrug på Byskolen mere klart associeres med den side af hans persona der har med fornuft og seriøsitet at gøre, altså med superioritetsdimensionen, mens der på Nordskolen lægges vægt på attraktivitetsdimensionen.

Som det fremgår af profilerne ovenfor, er der mange ligheder mellem profilerne der fremkommer på de to skoler, men der er også forskelle. Nedenfor diskuterer jeg mulige årsager hertil.

Samlet om København-undersøgelsen

Formålet med masketesten var at undersøge forholdet mellem sprogbrug og sociale betydningsstrukturer. Undersøgelsen skulle indikere om de sammenhænge som på Byskolen kunne konstateres mellem sprogbrug, sociale kategorier og praksisser, også kunne vises at eksistere i det bredere københavnske sprogsamfund.

Resultaterne viser at der er store ligheder mellem kategoriseringerne af sprogprøverne på Byskolen og på Nordskolen, hvilket tyder på at eleverne på Byskolen i høj grad trækker på mere globale betydningsstrukturer i deres personakonstruktion. Samtidig er der enkelte af eleverne som genkendes på Byskolen men ikke på Nordskolen, og der er en enkelt (Samira) hvis væsentlige karakteristikum 'udlænding' ikke genkendes hverken på Byskolen eller på Nordskolen.

Louise og Gustav er de elever hvis personaer mest klart genkendes både på Byskolen og på Nordskolen. Dermed kan man altså antage at de i deres personakonstruktioner bruger ressourcer som er globale, på den måde at de også uden for Byskolens praksisfællesskab forbindes med netop de træk som er karakteristiske for Louises og Gustavs personaer. Det drejer sig altså om en 'pæn dansk pige' og en 'pæn dansk dreng', hvilket måske ikke er tilældigt. 'Pænhed' handler bl.a. om at overholde de normer der udstikkes af voksensamfundet gennem forældre eller institutioner. Dermed kunne man have forventning om at 'de pæne' piger og drenge ville være dem der snakkede mest konservativt, og så ville det ikke undre at den norm der eksisterede for eleverne på Byskolen også var kendt på Nordskolen. Man kunne nemlig formode at den mest konservative sprogbrug er kendt bredt i sprogsamfundet, mens nyere sprogbrug er mere bundet til det enkelte praksisfællesskab. Imidlertid er Louise og Gustav ikke de mest standardnære sprogbrugere på skolen. De benytter tværtimod visse varianter som kan anses for nyere, eksempelvis Louises addentale s.

Rashid og Samira tilhører på forskellig måde gruppen af elever som genkendes mht. mange karakteristiske træk, men som også fortolkes lidt anderledes end de gør i deres daglige sociale liv på Byskolen. Samira genkendes ikke som 'udlænding', men har øvrigt mange af de karakteristiske træk fra 'udlændingepige'-personaen, nemlig dem som mere karakteriserer hende som en 'pæn pige'. Hendes sprogbrug taget i betragtning er dette ikke underligt, bortset fra at hun i Samira6 benytter ustemt r, som er det mest karakteristiske 'udlændinge'-træk. At Samira ikke benævnes 'indvandrer' er dog ikke ensbetydende med at respondenterne ikke kan høre at hun er det, hvis de var blevet spurgt om det, men kunne være et tegn på at kategorien er irrelevant i denne sammenhæng. På den anden side kan man argumentere for at etnicitetskategorier både i min undersøgelse og i mange andre er endog meget relevante kategorier for unge, og derfor viser den manglende kategorisering snarere at respondenterne faktisk ikke opfatter hende som indvandrer.

Profilerne af Rashid giver anledning til andre, nærmest modsatte, overvejelser. Kategorierne 'bøsse' og 'feminin' er ikke karakteristiske træk ved Rashids persona på Byskolen, men som jeg tidligere var inde på, kan disse træk alligevel siges at have forbindelse til hans persona ved de praksisser som er knyttet til den. Rashid fremstår netop som eksponent for en maskulinitet som ikke er rå og upoleret. Han er sej, men også forfængelig.

Forskellen mellem profilerne af Victor på Byskolen og på Nordskolen har jeg set som et resultat af, ikke at Victor forbindes med forskellige praksisser, men at de samme praksisser evalueres forskelligt på de to skoler. Dermed tolker jeg altså resultatet som om Victor i en vis forstand genkendes, men at det fører til forskellige vurderinger af ham på de to skoler.

Mest forskelligt vurderes Lykke og Robert. Lykke genkendes på Byskolen men ikke på Nordskolen hvor respondenterne synes hun 'snakker underligt' og mener hun er 'indvandrer'. Dette tolkede jeg som et tegn på at hendes sprogbrug ikke signalerer noget genkendeligt for respondenterne. På samme måde opfatter respondenterne på Nordskolen Robert som f.eks. 'nørd', 'moden' og 'tilbageholdende' hvilket ikke er de sociale betydninger der knyttes til ham på Byskolen. De to masker vurderes endvidere meget forskelligt, og igen ser jeg dette som et tegn på at sprogbrugen ikke forbindes med de betydningspotentialer som den har på Byskolen.

Der er altså resultater der peger i retning af at de ressourcer som benyttes lokalt betydningssskabende på Byskolen, også benyttes andre steder i det bredere københavnske sprogsamfund, og dermed kan betegnes som globale ressourcer. Det er de ressourcer som bruges af især Louise og Gustav, men også i stor udstrækning ressourcer benyttet af Samira, Rashid og Victor. Til gengæld forekommer de sociale betydninger, Lykkes og Roberts sprogbrug medkonstruerer, at være lokalt funderet.

Ud fra disse resultater kan man altså argumentere for at praksisfællesskabet er en betydende enhed i forholdet mellem sprogbrug og social betydning. Ressourcerne benyttes altid lokalt i praksisfællesskabet, men de trækker ofte på globale betydningspotentialer. Imidlertid viser specielt vurderingerne af Victor hvordan sprogbrugen kan genkendes som konnoterende bestemte praksisser, men vurderingen af den overordnede kategori der forbindes med disse, er ikke den samme på de to skoler.

Eckert (2000) beskriver tilsvarende hvordan elever der flytter til Belten High fra skoler tættere på Detroit, kan have svært ved at tilpasse sig fordi de praksisser der forbindes med forskellige kategorier, er forskellige på de forskellige skoler. En dreng fortæller at han var jock på sin gamle skole, men blev burnout på Belten fordi den adfærd og det udseende man havde som jock på hans gamle skole, svarede til burnouts adfærd og udseende på Belten. På den måde kan den sociale betydning af stilistiske ressourcer altså være forskellig fra praksisfællesskab til praksisfællesskab. I Eckerts eksempel er der tale om geografiske årsager til forskellen, idet urban-suburban-kontinuet på mange måder overlapper med burnout-jock-kontinuet mht. den sproglige variation. Derfor vil en person der signalerer noget 'urbant', ofte signalere noget 'burnout'et på Belten.

I det tilfælde jeg diskuterer her, er det sandsynligvis ikke så meget den geografiske forskel der gør sig gældende, som det er den socio-økonomiske forskel mellem de to skoler.

Som tidligere nævnt er Nordskolen placeret i et mere velstående område af byen end Byskolen, og et område uden ret mange tosprogede unge. Dette spiller sandsynligvis med når Victor vurderes som 'sød' og 'populær', og når Lykke vurderes som 'indvandrer'.

Masketesten skulle endvidere danne grundlag for hypoteser om udbredelsen af den variation jeg fandt på Byskolen. Den viste et broget billede af sammenhænge mellem sprogbrug og stereotyp social betydning på de to skoler, men den viste også mange interessante forhold. Umiddelbart giver det mening ud fra resultaterne at fremkomme med den hypotese at både 'de pæne danske drenges', 'de pæne danske pigers' og i stor udstrækning også 'udlændingepigernes', 'udlændingedrengenes'/'seje etnisk blandede drenges' og 'nørdedrengenes' sprogbrug er udbredt til større dele af det københavnske sprogsamfund.

5 Konklusion

Metoder fra sprogholdningsforskningen kan vise sig frugtbare i spændingsfeltet mellem holdningsforskning, praksisorienterede studier og variationisme. Sprogmaskemetoden undersøger stereotyper som er forbundet til sprogbrug, og stereotyperne opbygges gennem gentagne handlinger, praksisser som udføres og erfares af mennesker. Stereotyperne hviler både på praksis og på psykologi, og har ikke nødvendigvis reel eksistens i den fysiske virkelighed, men de har psykologisk realitet. Kombinationen af en etnografisk praksisorienteret tilgang, en socialpsykologisk tilgang og en variationistisk tilgang kan give et interessant perspektiv på forholdet mellem praksis og socialpsykologi, og samtidig kan sprogmaskemetoden som den er benyttet her, give os en indikation om udbredelsen af bestemte former for sprogbrug.

De to undersøgelser jeg har gennemgået i denne artikel har forskellige udgangspunkter og erkendelsesinteresser, men jeg mener at have argumenteret for at den samme metodiske tilgang viser sig uhyre frugtbar i begge tilfælde. Sprogmaskemetoden afdækker altid stereotype opfattelser forbundet til sprogbrug, men resultaterne kan indsættes i meget forskelligartede sammenhænge, alt efter hvordan metoden bruges. I det første tilfælde drejede det sig om at afdække stereotype opfattelser knyttet til århusiansk og københavnsk, og fortolkningen er i tråd med den klassiske holdningsforskning hvor man fokuserer på ideologi. I det andet tilfælde drejede det sig om at undersøge forhold mellem forskellige elevers sprogbrug og de stereotype opfattelser der knyttedes til dem, og resultaterne fortolkedes i et praksisperspektiv. Begge former for undersøgelser bidrager med viden om sprogbrygs betydning for stereotype opfattelser, og er interessante for forskningen i sammenhængen mellem sprogbrug og social betydning.

6 Litteratur

- Bourhis, Richard Y. (1997): Language Policies and Language Attitudes: Le Monde de la Francophonie. Coupland, N. & Jaworski, A. (eds.): *Sociolinguistics. A Reader and Coursebook*. London: MacMillan Press. 306-322.
- Campbell-Kibler, Kathryn (2007): Accent, (ING), and the Social Logic of Listener Perceptions. *American Speech* 82/1. 32-64.

- Chambers, J. K. (1995): *Sociolinguistic Theory*. Oxford: Blackwell.
- Eckert, Penelope (2000): *Linguistic Variation as Social Practice*. Oxford: Blackwell.
- Eckert, Penelope & McConnell-Ginet, Sally (1999): New generalisations and explanations in language and gender research. *Language in Society* 28. 185-201.
- Fabricius, Anne H. (2005a): Investigating speech samples as dialect in discourse: discourse analysis, phonetics and language attitudes. *Acta Linguistica Hafniensia* 37. 81-99.
- Fabricius, Anne (2005b): The 'vivid sociolinguistic profiling' of Received Pronunciation: Responses to gendered dialect-in-discourse. *Journal of Sociolinguistics* 10/1. 111-122.
- Garrett, Peter, Coupland, Nikolas & Williams, Angie (2003): *Investigating Language Attitudes: Social meanings of dialect, ethnicity and performance*. Cardiff: University of Wales Press.
- Garrett, Peter, Williams, Angie & Coupland, Nikolas (2004): Adolescents' lexical repertoires of peer evaluation: *boring prats* and *English snobs*. Jaworski, A., Coupland, N. & Galasinski, D. (eds.): *Metalanguage: Social and Ideological Perspectives*. Berlin: Mouton de Gruyter. 193-225.
- Giles, Howard & Coupland, Nikolas (1991): *Language: Contexts and Consequences*. Milton Keynes: Open University Press.
- Hansen, Gert Foget & Pharao, Nicolai (2005): Prosodic aspects of the Copenhagen multiethnolect. Bruce, G. & Horne, M. (eds.): *Proceedings of Nordic Prosody 9*. Lund: Lunds Universitet.
- Kristiansen, Tore (1991): *Sproglige normidealer på Næstvedegnen. Kvantitative sprogholdningsundersøgelser*. Phd.-afhandling. Københavns Universitet.
- Kristiansen, Tore (1999): Unge sprogholdninger i Næstved 89 og 98. *Danske folkemål* 41. København: Reitzel. 139-162.
- Kristiansen, Tore (2001): Two standards: one for the media and one for the school. *Language Awareness* 10/1. 9-24.
- Kristiansen, Tore (under udgivelse): The Macro-Level Social Meanings of Late-Modern Danish Accents. *Acta Linguistica Hafniensia* 41.
- Kristiansen, Tore, Clausen, Tina Bruun & Havgaard, Merete (2002): Sprogholdninger hos unge i Nakskov. *Danske talesprog* 3. 17-70.
- Kristiansen, Tore & Monka, Malene (2007): *Sprogholdninger blandt unge i Odder*. <http://dgcss.hum.ku.dk/udgivelser/>. Set 17. marts 2007.
- Kristiansen, Tore, Garrett, Peter & Coupland, Nikolas (2005): Introducing subjectivities in language variation and change. *Acta Linguistica Hafniensia* 37. 9-36.
- Labov, William (1972): *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Labov, William (2001): *Principles of Linguistic Change – Social Factors*. Oxford: Blackwell.
- Lambert, W. E., Hodgson, R., Gardner, R. C. & Fillenbaum, S. (1960): Evaluational Reactions to Spoken Languages. *Journal of Abnormal and Social Psychology* 60. 44-51.
- Maegaard, Marie (2001a): 'Jeg er da stolt af at jeg er sønderjyde – altså sådan forholdsvis' – om sprogbrug og sprogholdninger hos sønderjyske unge. *Danske Talesprog* 2. København: Reitzel. 77-167.
- Maegaard, Marie (2001b): Sprogholdninger blandt sønderjyske unge. Widell, P. & Kunøe, M. (red.): 8. *Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*. Aarhus Universitet.

- Maegaard, Marie (2005): Language attitudes, norm and gender. A presentation of the method and results from a language attitude study. *Acta Linguistica Hafniensia* 37. 55-80.
- Maegaard, Marie (2007): Udtalevariation og -forandring i københavnsk. En etnografisk undersøgelse af sprogbrug, sociale kategorier og social praksis blandt unge på en københavnsk folkeskole. *Danske Talesprog* 8. København: Reitzel.
- Maegaard, Marie (2008): Sprogbrug og social betydning blandt københavnske 9. klasseelever. *Dansk Pædagogisk Tidsskrift* 1/08. 44-53.
- Maegaard, Marie (under udgivelse): Linguistic practice and stereotypes among Copenhagen adolescents. Quist, P. & Svendsen, B.A. (eds.): *Multiethnolects & Linguistic Practices in Multiethnic Urban Scandinavia*. Bristol: Multilingual Matters.
- Pedersen, Inge Lise (1986): Bondsk og ligefrem eller moderne og byagtig. En undersøgelse af holdninger til dialekt og dialekttalende på Fyn. *Danske folkemål* 28. 11-39.
- Plichta, Bartłomiej & Preston, Dennis (2005): The /ay/s Have It. The perception of /ay/ as a north-south stereotype in United States English. *Acta Linguistica Hafniensia* 37. 107-130.
- Quist, Pia (2000): Ny københavnsk 'multiethnolekt'. Om sprogbrug blandt unge i sprogligt og kulturelt heterogene miljøer. *Danske talesprog* 1. 143-211.
- Quist, Pia (2005): Stilistiske praksisser i storbyens heterogene skole. Ph.d-afhandling. Københavns Universitet.
- Ryan, Ellen B., Giles, Howard & Hewstone, Miles (1988): The Measurement of Language Attitudes. Ammon, U., Dittmar, N. & Mattheier, K. J. (eds.): *Sociolinguistics. An International Handbook of the Science of Language and Society*. 1068-1081.
- Thøgersen, Jacob (2008): *Hør dog hvad de siger! At undersøge danskernes holdninger til engelsk*. Ph.d-afhandling. Københavns Universitet.
- Trudgill, Peter (1983): Sex and covert prestige. Linguistic Change in the Urban Dialect of Norwich. Trudgill, P.: *On Dialect*. Oxford: Blackwell. 169-185.
- Wenger, Etienne (1998): *Communities of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zahn, Christopher J. & Hopper, Robert (1985): Measuring Language Attitudes: The Speech Evaluation Instrument. *Journal of Language and Social Psychology* 4/2. 113-123.